

ฮัวกวน : มงกุฎดอกไม้ไหวแห่งชาติพันธุ์บาบ๋า

Hua Kuan: the Artificial Flowers on Spring Wires of Baba Ethnic

วิกรม กรุงแก้ว

สาขาวิชาศิลปการจัดการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

เลขที่ 21 ถนนเทพกระษัตรี ตำบลรัษฎา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต 83000

อีเมล: star_oat@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้เป็นการศึกษาพัฒนาการมงกุฎดอกไม้ไหวของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนในชาติพันธุ์บาบ๋า เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา มีขอบเขตการศึกษารูปแบบมงกุฎดอกไม้ไหวเจ้าสาวบาบ๋าในจังหวัดภูเก็ต จากการศึกษาพบว่า ฮัวกวนเครื่องประดับศีรษะสตรีในกลุ่มชาติพันธุ์บาบ๋า มี 2 รูปแบบคือ 1) ฮัวกวนที่ประดิษฐ์ขึ้นจากไข่มุกใช้สำหรับสตรีที่ผ่านการแต่งงานแล้ว 2) ฮัวกวนที่ประดิษฐ์จากเส้นเงินเส้นทองสำหรับสตรีที่เข้าสู่พิธีวิวาห์ นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ฮัวกวนมีพัฒนาการ 5 ประเด็น คือ 1) ตัวเรือนมงกุฎดอกไม้ไหวแยกออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนฐานเรียกว่า “ฮัวกวน” แต่เดิมใช้ดอกมะลิร้อยเป็นมาลัยกลมล้อมไว้บนศีรษะ และส่วนของช่อดอกไม้ไหวประดับเรียกว่า “ดอกเน่งก๊อ” 2) ดอกไม้ไหวประดับฮัวกวนประดิษฐ์ด้วยเส้นเงินหรือเส้นทองแท้ 3) จำนวนของดอกไม้ไหวมีจำนวน 12 ดอก ตามความเชื่อเลขมงคลของชาวจีนเรียกว่า “จับยี่ปาย” 4) ลักษณะของรูปแบบดอกไม้ไหวมีขนาดเล็ก ปลายกลีบดอกเรียวแหลมหรือโค้งมนคล้ายกลีบเบญจมาศ 5) เหนือมวยรูปหอยโข่งประดับด้วยหงส์ฟ้าลำตัวสีขาว และผีเสื้อที่ประดิษฐ์จากเส้นเงินและเส้นทอง

จากการศึกษายังพบอีกว่า วิวัฒนาการของมงกุฎดอกไม้ไหวที่ใช้ประดับศีรษะเจ้าสาวในวันวิวาห์ในยุคสมัยปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปตามความสามารถและจินตนาการของผู้ประดิษฐ์ นิยมประกอบโครงฐานและช่อดอกไม้เป็นชิ้นเดียวกันอย่างสมบูรณ์เพื่อความสะดวกต่อการสวมใส่ รวมทั้งมีการพัฒนารูปแบบฮัวกวนเป็นรูปแบบของที่ระลึก มีการประดับตกแต่งโครงฐานให้มีความวิจิตรสวยงามเพิ่มมากขึ้นจนกลายเป็นผลงานสร้างสรรค์เพื่อสร้างมูลค่าให้กับผลงานหัตถกรรม ตลอดจนการนำเทคนิคและวิธีการประดิษฐ์ไปบรรจุไว้ในระบบการเรียนการสอนของนักศึกษาเพื่อสร้างรายได้และพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นได้อย่างทรงคุณค่า

คำสำคัญ: ฮัวกวน เน่งก๊อ ดอกไม้ไหว ชาติพันธุ์บาบ๋า

Abstracts

This article presents the development of the artificial flower crown worn by the Thai – Chinese, Baba, females. It is the qualitative study featuring literature review, interviews, and observations. The data was descriptively presented limited to the design of Hua Kuan or the artificial flowers on spring wires used to make the crown for the bride in the wedding of Baba ethnic in Phuket. The result of the study reveals that there were 2 styles of Hua Kuan including 1) the one made of peals

worn by the married Baba females and 2) the one made of the silver and golden treads used for the hair decoration of the Baba brides.

Besides, the development of Hua Kuan could be divided into 5 aspects: 1) the body of the crown consists of 2 parts, the foundation of the crown called “Hua Kuan” originally made of the jasmine garland and put on the head and the another part is the artificial flowers on the spring wires called Cheng Kor flowers., 2) the artificial flowers are made of genuine silver and golden threads., 3) there always 12 flowers called “Chab Yee Pai” decorated on the crown since the number is believed the lucky number by the Chinese., 4) the flowers are small with the aster flower like petals., and 5) above the bun, there is a white swan and butterflies made of silver and golden threads decorated.

Furthermore, it is found that the bridal Hua Kuans nowadays were created by the developed skills and imagination of the makers. The foundation is connected with the flower part for convenient wearing. The tiny delicate Hua Kuans can also be found in the souvenir shops as a local souvenir which is a perfect value adding to the local craft. Moreover, the techniques and methods creating the crown were taught in the university as the students could generate income by creating the crown and preserving this local product at the same time.

Keyword: Hua Kuan, Cheng Kor, Artificial Flowers, Baba Ethnic

บทนำ

ภาคใต้ของประเทศไทยมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของแหลมไทยมลายู มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่หลากหลายเชื้อชาติ สภาพทางภูมิอากาศค่อนข้างดีเหมาะแก่การประกอบอาชีพทางทะเล รวมทั้งมีต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติบริเวณชายฝั่ง และทรัพยากรทางทะเลอันอุดมสมบูรณ์ พร้อมทั้งมีวัฒนธรรมที่โดดเด่นไปด้วยแร่ธาตุ พันธุ์ไม้ หนังสัตว์ และวัตถุดิบจากธรรมชาติความเหมาะสมต่อการเป็นจุดผลิตเปลี่ยนการเดินทางเรือสินค้าและเป็นดินแดนแห่งความเหมาะสมของการประกอบธุรกิจกับนานาชาติโดยเฉพาะจังหวัดที่อยู่ติดชายฝั่งทะเลอันดามันมีลมมรสุมพัดผ่านอยู่ตลอดปี ประกอบกับมีกระแสน้ำของการเปลี่ยนแปลงทางสภาพอากาศค่อนข้างยากต่อการรับมือของชาวเดินเรือ เรียกว่า “ฝนแปดแดดสี่” ซึ่งประกอบด้วยระยะเวลาของฤดูฝนตกชุกจำนวนแปดเดือนและสภาพอากาศที่เป็นปกติจำนวนสี่เดือน ดังที่ ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (2555, หน้า 16-17) กล่าวว่า แหลมไทยมลายูมีลักษณะทางภูมิศาสตร์ คือมีทะเลล้อมรอบสามด้าน ภูมิอากาศดี ลมมรสุมพัดผ่านตลอดปี พร้อมทั้งมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์พร้อมไปด้วยแร่ธาตุ มีความสวยงามในด้านของทัศนียภาพของภูเขา ชายหาด เกาะแก่ง ซึ่งชายฝั่งทะเลตะวันตกอันเป็นพื้นที่ราบกว้างใหญ่และที่ตั้งอันเป็นจุดยุทธศาสตร์ เปรียบเทียบการตั้งตนเป็นเมืองท่าสำคัญในการเดินทางเรือนานาชาติเชื่อมต่อระหว่างชาติตะวันตก เช่น อินเดีย ลังกา เปอร์เซีย อาหรับ ยุโรป รวมทั้งติดต่อกับตะวันออก ได้แก่ จาม จีน เขมร ญี่ปุ่น อีกทั้งเป็นจุดแวะพักและสถานที่แห่งการผลิตเปลี่ยนเรือ

แหล่งภูมิศาสตร์ทางภาคใต้ของประเทศไทยจึงปรากฏพบหลักฐานมากมายที่แสดงให้เห็นว่ามีการติดต่อสัมพันธ์ไมตรีด้านการค้ากับนานาชาติเป็นจำนวนมาก ซึ่งน่านน้ำทางภาคใต้ของประเทศไทยถือเป็นช่องทางระหว่างการเดินทางเรือหรือเป็นเมืองท่าสำคัญสำหรับนักเดินเรือที่เข้ามาประกอบธุรกิจที่สร้างผลกำไรทางการค้าได้อย่างมหาศาล เมื่อภาคใต้เปรียบเสมือนแผ่นดินแหลมทองจึงส่งผลให้ผู้คนต่างชาติต่างภาษาหลั่งไหลเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ ปัจจุบันกล่าวส่งผลให้เกิดการผสมผสานหลากหลายวัฒนธรรมซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มของชาติพันธุ์ที่ปรากฏในภาคใต้ของประเทศไทย

3 กลุ่มใหญ่ คือ ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิมและชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งปรากฏทางการผสมผสานด้านของภาษาพูด วัฒนธรรมประเพณี อาหารการกิน ตลอดจนวัฒนธรรมด้านการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะตนได้อย่างชัดเจน

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของไทยที่กล่าวไว้ในพงศาวดารกลางจดหมายเหตุท้าวเทพกระษัตรีถึงการอพยพย้ายถิ่นฐานของคนจีนเข้ามาตั้งรกรากในจังหวัดภูเก็ตเป็นกลุ่มชนแรก คือชาวจีนฮกเกี้ยนที่เข้ามาตั้งกลุ่มชนในจังหวัดภูเก็ตอย่างยาวนาน นอกจากนี้เอกสารจดหมายเหตุเมืองถลางกล่าวถึงในสมัยรัตนโกสินทร์ซึ่งได้มาจากมหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศอังกฤษมีเรื่องราวบางตอนที่กล่าวถึงกลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยนที่เดินทางเข้ามาประกอบธุรกิจด้านการค้า การเกษตร รวมทั้งการประกอบอาชีพทำเหมืองแร่ไม่น้อยไปกว่า 200 ปี (ฤดี ภูมิถาวร, 2553 หน้า 17-18) ในความหมายของชาวไทยในสมัยอดีต คำว่าจีนโพ้นทะเล คำนี้มักจะนิยมในภาษาจีนกลาง เรียกว่า “หัวเฉียว” และภาษาจีนแต้จิ๋วคือ “ฮั่วเคี้ยว” ในส่วนของคำไทยนั้นที่ใช้เรียกชาวจีนโพ้นทะเล ซึ่งถอดใจความสำคัญได้ว่ามาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Oversea Chineses หรือชาวจีนที่อยู่ห่างไกลจากบ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง มิเพียงแต่ชาวจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยเพียงเท่านั้น แต่คำว่าจีนโพ้นทะเลยังสามารถใช้กับชาวจีนที่อพยพมาอาศัยอยู่ทั่วทุกมุมโลก นักวิชาการชาวตะวันตกที่ยังคงศึกษาเรื่องราวการย้ายถิ่นฐานของชาวจีนเข้ามาในสยามประเทศได้ประมาณการจำนวนของชาวจีนที่อพยพโดยคาดการณ์ว่าอาจจะเป็นหนึ่งในสามของจำนวนประชากรไทยทั้งหมดโดยมีที่มากล่าวกันว่า “ผู้โดยสารเป็นสินค้าที่มีค่ามากที่สุดจากเมืองจีนมายังสยาม” ชาวจีนที่อพยพเข้ามาในสยามสมัยนั้นตรงกับช่วงกลางถึงปลายพุทธศตวรรษที่ 24 กล่าวคือในรัชสมัยของการสืบเนื่องระหว่างรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 4 มีจำนวนประชากรจีนที่อยู่แถบกวางตุ้ง กวางสี ฮกเกี้ยน และไหหลำ เข้ามาอยู่ในไทยมากเป็นที่สุด (สุภางค์ จันทวานิช, 2534 หน้า 15)

เมื่อชาวจีนเดินทางเข้าสู่ภาคใต้ของประเทศไทยก็นำวัฒนธรรมและประเพณีที่ติดตัวมาจากเมืองจีนมาปฏิบัติตามจารีตธรรมเนียมอย่างที่ดินนิยมปฏิบัติกันอย่างสม่ำเสมอ โดยเอกลักษณ์ที่เด่นชัดตามทัศนคติของคนไทยคือชาวจีนมีวิถีแห่งความสามารถด้านการพาณิชย์เป็นนิสัย มีความขยันอดทน มุ่งมานะ แม้จะเริ่มต้นจากการเป็นกสิหรือกรรมกรเหมืองแร่ดินุจนกลายเป็นพ่อค้าเจ้าของตลาด สร้างโรงงานและสิ่งอื่น ๆ เพิ่มขึ้น ตามอัตรากำลังของตนเองจนก่อให้เกิดความมั่งคั่งร่ำรวย ทำให้สตรีชาวพื้นถิ่นเล็งเห็นความสำคัญในความมุ่งมั่นและเกิดเป็นสัมพันธภาพของการสร้างชีวิตครอบครัวและเกิดเป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่ผู้เป็นพ่อได้นำเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ติดตัวมาจากแผ่นดินจีนปรับเปลี่ยนจนเกิดความลงตัวระหว่างวัฒนธรรมพื้นถิ่นของความเป็นสตรีผู้เป็นแม่ทางภาคใต้ของประเทศไทยทำให้เกิดรูปแบบทางวัฒนธรรมที่แปลกใหม่ได้อย่างลงตัว เมื่อก่อนเกิดบุตรสาวและบุตรชายที่เป็นพยานรักของสองแผ่นดินโดยเรียกกันทั่วไปว่า “ลูกผสม” หากเป็นบุตรชายเรียกว่า “บาบ๋า” (บา-หบา) หากเป็นบุตรสาวเรียกว่า “ฮ่อหย่า” หรือฮอนหย่า โดยมีการสร้างถิ่นฐานและอาศัยอยู่ในจังหวัดฝั่งอันดามันของประเทศไทยประกอบด้วยจังหวัดกระบี่ พังงา ระนอง ตรัง สตูล และภูเก็ต เมื่อวัฒนธรรมของชาวจีน และชาวพื้นถิ่นเกิดการผสมกลมกลืนกันมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการดำรงชีวิตให้เป็นไปตามบริบทของสังคมในท้องถิ่นที่อาศัยและสิ่งสำคัญที่ลืมไปเสียมิได้ยังคงมีร่องรอยของวัฒนธรรมจากแผ่นดินที่ตนจากมาอย่างสนิทใจจึงมีการผสมผสานในด้านศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ภาษาพูด อาหาร พิธีกรรม ตลอดจนวัฒนธรรมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะด้านที่สามารถอธิบายถึงแนวคิดและภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์เพื่อใช้เป็นเครื่องหมายหรือนัยสำคัญทางวัฒนธรรมประเพณีและมีการพัฒนารูปแบบมาจนถึงยุคสมัยปัจจุบัน โดยเฉพาะเครื่องประดับศีรษะที่เป็นเครื่องหมายขึ้นสำคัญของสตรีฮอนหย่าเมื่อเข้าสู่ชีวิตของการมีครอบครัวจะต้องประดิษฐ์เครื่องประดับศีรษะที่เรียกว่า “ดอกไม้ไหว” เพื่อใช้ในโอกาสสำคัญของชีวิตหญิงสาวในการเข้าสู่พิธีวิวาห์

สมัยอดีตดอกไม้ไหวประดับศีรษะเจ้าสาวบาปใช้กรรมวิธีการสานกลีบดอกไม้ด้วยเส้นทองคำประดับตกแต่งในส่วนต่าง ๆ ของมงกุฎด้วยอัญมณีหรือไข่มุกแท้ ในสมัยโบราณสตรีขอลหย่าจะนิยมประดับศีรษะด้วยมงกุฎดอกไม้ไหวสำหรับการเข้าสู่พิธีวิวาห์ โดยเริ่มต้นตัวฐานด้วยการล้อมมวยผมด้วยดอกพุทธรักษาหรือดอกมะลิ ปักดอกไม้ไหว (ดอกเงี้ยว) รอบมวยหอย 12 ดอก ตามธรรมเนียมความเชื่อของชาวจีน จากการบอกเล่าของนายจรินทร์ นิรนาทวโรดม (2558, สัมภาษณ์ 10 พฤษภาคม) ผู้ได้รับการถ่ายทอดจากคำบอกเล่าของโป๊สวเอก ลิมสกุล (ถึงแก่กรรม) กล่าวว่า บนศีรษะเจ้าสาวจะมีฐานกลมร้อยด้วยดอกมะลิลีขาว ซ่อนด้วยลูกปัด ปักด้วยดอกเงี้ยวกิ่งจำนวน 12 ช่อ ซึ่งเป็นเลขมงคลตามความเชื่อของชาวจีนเรียกว่า “จับยี่ปาย” ด้านหน้ามวยหอยโข่งประดับผีเสื้อ 1 ตัว (ฮูเตี้ยบ) ซึ่งกล่าวถึงนัยสำคัญของชีวิตในการแต่งงานที่มีความรักยั่งยืนดังดอกไม้ และผีเสื้อที่เป็นของคู่กัน เหนือมวยหอยโข่งประดับหงส์ฟ้าลำตัวสีขาว เนื่องจากคนจีนเชื่อว่าหงส์เป็นใหญ่ในหมู่สัตว์ปีกจะปรากฏตัวในแผ่นดินที่สงบร่มเย็น มีเสียงร้องกังวานเหมือนเสียงขลุ่ย จึงเป็นการบอกกล่าวถึงนัยสำคัญให้เจ้าสาวทราบว่า เมื่อแต่งงานไปอยู่บ้านสามีจะต้องมีปียาจากที่อ่อนหวาน ปกครองครอบครัวด้วยความสงบร่มเย็น รวมทั้งเกสรบนดอกเงี้ยวที่ยังเป็นเครื่องหมายบอกถึงความตื้นตันใจของเจ้าสาวในพิธีแต่งงานหากแต่มีความตื้นตันน้อยเพียงใด ดอกไม้ไหวบนศีรษะจะเกิดความไหวติงมากขึ้นเท่านั้น

เมื่อย้อนกลับมาพิจารณาถึงสภาพสังคมปัจจุบันปรากฏให้เห็นว่าสภาพทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปวิถีการดำรงชีวิตมนุษย์ชาติมีการศึกษาที่สูงขึ้นและจะต้องมีภาระหน้าที่ในการรับผิดชอบต่อสังคมเช่น การงาน การเลี้ยงดูบิดามารดา ตลอดจนการแข่งขันทางสังคม เป็นต้น ส่งผลให้วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมซึ่งปรากฏในรูปแบบของการประดิษฐ์มงกุฎดอกไม้ไหวของกลุ่มชาติพันธุ์บาปเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา จะปรากฏพบเมื่อผู้มีเชื้อสายบาปนำมาสวมใส่เมื่อมีการจัดงานประเพณีหรือโอกาสสำคัญทางวัฒนธรรม รวมทั้งในปัจจุบันไม่ปรากฏผู้สืบทอดผลงานหัตถกรรมทางวัฒนธรรมในการประดิษฐ์หัตถศิลป์ดินทองโบราณจากภูมิปัญญาของบรรพชนไว้อย่างเป็นระบบ ใช้สิ่งของประเภทอื่น ๆ เข้ามาทดแทนการประดิษฐ์ดอกไม้ไหวอย่างโบราณ เช่นการใช้ดอกไม้พลาสติกและกระดาษสีต่าง ๆ เป็นต้น เนื่องจากการประดิษฐ์มีขั้นตอนและวิธีการค่อนข้างสลับซับซ้อนและต้องใช้เวลาในการประดิษฐ์เป็นระยะเวลายาวนาน ตั้งแต่เริ่มต้นของการประดิษฐ์กลีบดอกไม้ การสร้างโครงฐาน ประกอบกลีบดอกไม้เข้ากับตัวโครงฐาน ตลอดจนการประดับตกแต่งเพื่อให้เกิดความสวยงาม เมื่อเกิดขึ้นตอนที่ค่อนข้างซับซ้อนจึงส่งผลให้วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมขาดผู้ให้การอนุรักษ์และสืบสานและทำให้เลือนหายไปตามสภาพสังคมในยุคสมัยปัจจุบัน ดังที่งามพิศ สัตย์สงวน (2544, หน้า 26-27) การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบย่อยของวัฒนธรรม เช่นการเปลี่ยนแปลงในครอบครัวเครือญาติ เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง การขัดเกลาทางสังคม การศึกษา ศาสนา ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี พิธีกรรม สัญลักษณ์ รวมทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุ เกิดจากประดิษฐ์คิดค้นใหม่ เกิดการแพร่กระจายจากการติดต่อทางวัฒนธรรม ภาวะความทันสมัยและนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริรัตน์ แอดสกุล (2555, หน้า 212) การเปลี่ยนแปลง มืองค์ประกอบที่สำคัญคือ เวลา การเปลี่ยนแปลงเป็นการเปลี่ยนสภาพจากที่เป็นอยู่ไปสู่อีกสภาพหนึ่ง ปกติเมื่อเราพูดถึงการเปลี่ยนแปลงมักจะคิดถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ซึ่งทั้งสังคมและวัฒนธรรมเปรียบเสมือนสิ่งที่มีมักจะไปคู่กันเสมอ เมื่อสังคมเปลี่ยนวัฒนธรรมก็เปลี่ยนตามไปด้วยหรือเมื่อวัฒนธรรมเปลี่ยนสังคมก็เปลี่ยนตามไปด้วยเช่นกัน สังคมและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคม เพราะฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมก็ย่อมมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่นความเชื่อ ความคิด ค่านิยม อุดมการณ์ ตลอดจนพฤติกรรม

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงเล็งเห็นความสำคัญทางด้านผลงานหัตถศิลป์ที่เกิดขึ้นจากดินโป่งแบบโบราณอันเป็นรากเหง้าของบรรพชนชาวบาบ่าที่ได้รับการสั่งสมและถ่ายทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงยุคสมัยปัจจุบัน หากวัฒนธรรมที่กล่าวมาข้างต้นขาดผู้อนุรักษ์และสืบสาน ทรัพย์สินทางภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าเหล่านั้นก็จะเลือนหายไปตามกาลเวลา จะปรากฏเพียงแต่ภาพเก่าโบราณให้ลูกหลานได้มองเห็นเป็นกระจกสะท้อนสังคมเพียงเท่านั้น ผู้ศึกษาจึงมีความประสงค์ที่จะอนุรักษ์และสืบสานผลงานหัตถศิลป์ในรูปแบบของเครื่องประดับศีรษะสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนกลุ่มชาติพันธุ์บาบ่าให้มีความใกล้เคียงกับพื้นฐานของวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมมากที่สุด รวมทั้งเป็นการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้ธำรงไว้ในสังคม ตลอดจนผู้ศึกษาได้จัดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่และสามารถนำภูมิปัญญาการประดิษฐ์ฮั่วก้วนมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลงานทางวัฒนธรรมได้รู้จักกันอย่างแพร่หลาย และสิ่งสำคัญของการพัฒนาผลงานทางวัฒนธรรมคือการปลูกฝังให้เยาวชนได้ศึกษาเรียนรู้และนำไปใช้ประโยชน์ในทางวิชาชีพสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเอง ครอบครัว ตลอดจนเป็นการยกระดับคุณค่าภูมิปัญญามรดกทางวัฒนธรรมของชาวภาคใต้ให้กลายเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์บาบ่าในโอกาสต่อไป

วิธีการ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และนำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ โดยผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการศึกษาจากภาพถ่ายในสมัยอดีตมาวิเคราะห์จัดประเภทข้อมูลเนื้อหาให้เป็นหมวดหมู่ตามขอบเขตที่กำหนด และตรวจทานความถูกต้องที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

1. การศึกษาฮั่วก้วนมงกุฎดอกไม้หวีในชาติพันธุ์บาบ่า ผู้ศึกษาใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร ตำราวิชาการที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนและชาติพันธุ์บาบ่าในจังหวัดภูเก็ต รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีทางวัฒนธรรมที่กล่าวถึงปรากฏการณ์ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการแต่งกายของชาติพันธุ์บาบ่า
2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีบาบ่าในจังหวัดภูเก็ต ประชาชนชาวบ้าน ผู้รู้ และประชากรที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์บาบ่าที่ในจังหวัดภูเก็ต
3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ฮั่วก้วน ซึ่งเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยได้เข้าไปทำการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ทราบถึง เทคนิควิธีการประดิษฐ์ซึ่งทำให้มีโอกาสดำเนินการข้อมูลที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง และทำให้ข้อมูลเกิดความแม่นยำถูกต้องมากขึ้น ตลอดจนการสังเกตรูปภาพโบราณของสตรีย้อนหาในการเข้าสู่พิธีแต่งงาน
4. การสำรวจรูปแบบของมงกุฎดอกไม้หวีที่ใช้สำหรับประดับศีรษะเจ้าสาวที่ใช้ประโยชน์ได้จริงในสมัยปัจจุบัน และได้รับความนิยมสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านเจ้าสาว ตลอดจนสตรีบาบ่าสูงวัยและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนในกลุ่มชาติพันธุ์บาบ่า

ผลและอภิปรายผล

ผลการศึกษา พบว่า ฮั่วก้วน คือตัวโครงฐานของเครื่องประดับศีรษะของเจ้าสาวที่ประดับตกแต่งด้วยดอกไม้หวี (ดอกไม้หวี) โดยประดิษฐ์ขึ้นจากเส้นเงินหรือเส้นทองที่ปรากฏในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนในกลุ่มชาติพันธุ์บาบ่าที่ตั้งถิ่นฐานในจังหวัดระนอง ตรัง สตูล กระบี่ พังงา และภูเก็ต ผลจากการศึกษาได้แบ่งรูปแบบของมงกุฎดอกไม้หวี (ฮั่วก้วน) ออกเป็น 2 ยุค คือ สมัยโบราณ และปัจจุบัน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. สมัยโบราณ

1.1 ฮั้วกัวนไข่มุกหรือฮั้วกัวนลูกปัด นิยมสำหรับสตรีที่ผ่านวัยของการแต่งงานมาแล้วซึ่งจะใช้สำหรับ “นายหัวหญิง” หมายถึง ผู้เป็นภริยาเจ้าของกิจการเหมืองแร่ ซึ่งมีฐานะทางสังคมอยู่ในระดับดี นายหัวหญิงจะเป็นผู้ดูแลกิจการเรื่องงานบ้าน งานเรือนและการดูแลผู้อยู่ในปกครองแทนสามี นอกจากนี้ฮั้วกัวนไข่มุกนิยมใช้ประดับตกแต่งศีรษะในงานพิธีการอย่างขอม หรือ โอกาสสำคัญทางวัฒนธรรมประเพณี เช่นงานบุญ หรือการต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง เป็นต้น แต่โบราณมีวิธีการโดยนำ ดอกมะลิหรือดอกพุทธร้อยเป็นเป็นมาลัยกลมล้อมไว้รอบมวยผมห้อยโยง บางครั้งก็ใช้วิธีการสานหรือถักร้อยด้วยลูกปัดสีขาว หรือ ไข่มุกแท้เป็นลักษณะช่องตาข่ายซ้อนเป็นชั้นประมาณ 2-3 ชั้น มีรอบฐานเป็นทรงกลมพอดีกับศีรษะนิยมปักด้วยเข็ม เหน็บมวย (ปิ่นปักผม) จำนวน 3-7 ชิ้น และประดับเครื่องทองตามฐานะความร่ำรวยทางสังคม

ภาพที่ 1 ฮั้วกัวนไข่มุก หรือฮั้วกัวนลูกปัดสมัยโบราณสำหรับนายหัวหญิง

ที่มา: วิกรม กรุงแก้ว, 2560, หน้า 32

จากการสังเกตภาพถ่ายโบราณของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนในกลุ่มชาติพันธุ์บาบ๋า พบว่า รูปแบบของฮั้วกัวนในสมัยอดีตส่วนใหญ่นิยมใช้ไข่มุกแท้สานเป็นช่องตารางคล้ายขนมเปียกปูนช่องเล็ก ๆ ให้พอดีกับศีรษะ หากแต่มีการออกงานพิธีการหรืองานมงคลจะใช้ดอกมะลิร้อยเป็นมาลัยกลมแทนการล้อมมวยผมด้วยไข่มุกหรือลูกปัดสีขาว

ภาพที่ 2 นางช้อยอว (ซ้าย) และนางช้อยบี้ (ขวา) ลักษณะการเกล้าผมทรงชักอไบ้และสวมฮู้ก้วนจากดอกพุทธร้อยเป็นมาลัยกลม
ที่มา: ผู้เขียน (2561, 7 มีนาคม)

1.2 ฮู้ก้วนประดับดอกเง็กก้อใช้สำหรับเจ้าสาวในการเข้าสู่พิธีวิวาห์ พบว่า มงกุฎสำหรับเจ้าสาวจะแยกออกเป็นสองส่วน คือตัวฐานดอกมะลิ และดอกเง็กก้อ (ดอกไม้ไผ่) เริ่มต้นตัวฐานโดยการล้อมด้วยดอกมะลิหรือดอกพุทธร้อยเช่นเดียวกันกับฮู้ก้วนไข่มุก เพียงแต่มีการปักดอกไม้ไผ่ที่ประดิษฐ์ด้วยเส้นเงินเส้นทองเป็นกลีบดอกไม้ โดยส่วนใหญ่จะพบฮู้ก้วนที่ประดับดอกเง็กก้อสีทองมากกว่าดอกเง็กก้อสีเงิน เพราะมีความเชื่อว่าสีทองเป็นสีแห่งพลังอำนาจและความมั่งคั่งร่ำรวย รวมทั้งดอกเง็กก้อจะประดับยอดปลายเกสรด้วยไข่มุกหรือหินสี โดยต้องเกล้าผมทรงชักอไบ้ซึ่งเป็นทรงผมที่เป็นเอกลักษณ์ของสตรีในกลุ่มชาติพันธุ์บาป้าและปักดอกเง็กก้อไว้รอบมวยผมหอยโข่งจำนวน 12 ดอก ตามธรรมเนียมความเชื่อของชาวจีน และตัวดอกไม้ไผ่ประดับปักผมจำนวน 5 – 9 ชิ้นตามฐานะความร่ำรวยของบิดามารดา

ภาพที่ 3 ฮั้วกัวนสำหรับเจ้าสาวในการเข้าสู่พิธีวิวาห์

ที่มา: สุศรา สุฉญา(บรรณาธิการ), 2543, หน้า 136

จากการสัมภาษณ์คุณชนิด หวังเกียรติ (2558, สัมภาษณ์ 23 เมษายน) ผู้มีความเชี่ยวชาญในการเกล้าผมทรงชักอไบย และเป็นช่างแต่งผมสำหรับเจ้าสาวในสมัยโบราณ กล่าวว่า รูปแบบของฮั้วกัวนในสมัยโบราณทำด้วยทองคำเส้นเล็ก ๆ ประดับยอดปลายเกสรด้วยไข่มุก หรือมีการประดับด้วยลูกปัดสีทองเม็ดเล็ก ๆ ตัวฐานกับดอกไม้ไหวแยกออกจากกันเป็นสองส่วน ส่วนแรกจะเป็นฐานเป็นมาลัยดอกมะลิ ฐานที่สองเป็นลูกปัดไข่มุก (ซึ่งจะมีหรือไม่มีก็ได้) และประดับฮั้วกัวนด้วยดอกเง็กก่อไว้รอบมวยผมให้อยู่ด้านในของมาลัยดอกมะลิ เนื่องจากในสมัยโบราณการจัดการวัสดุต่าง ๆ เป็นเรื่องยากและมีราคาค่อนข้างสูง จะต้องนำเข้าจากเปอเซีย ประเทศจีนหรือปิ่นัง

นอกจากนี้ผลการศึกษาพบอีกว่า ฮั้วกัวนที่เป็นเครื่องประดับศีรษะเจ้าสาวในพิธีวิวาห์กลุ่มชาติพันธุ์บาป้าในสมัยโบราณมีรูปแบบที่สวยงามเรียบง่ายตามการจัดหาวัสดุในการประดับ ซึ่งสามารถอธิบายผลการศึกษาก่อเป็น 6 ประเด็น ดังนี้

- 1.2.1 ตัวโครงฐานมงกุฎดอกไม้ไหวแยกออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนฐานเรียกว่า “ฮั้วกัวน” แต่เดิมใช้ดอกพุทธรักษาหรือดอกมะลิร้อยเป็นมาลัยกลมล้อมไว้บนศีรษะ และส่วนของช่อดอกไม้ไหวประดับเรียกว่า “ดอกเง็กก่อ”
- 1.2.2 ดอกไม้ไหวประดับฮั้วกัวนประดับด้วยเส้นเงินหรือเส้นทองแท้
- 1.2.3 ดอกเง็กก่อ (ดอกไม้ไหว) มีจำนวน 12 ดอก ตามความเชื่อเลขมงคลของชาวจีนเรียกว่า “จับยี่ปาย”
- 1.2.4 ลักษณะของรูปแบบดอกไม้ไม่มีขนาดเล็ก บริเวณส่วนปลายกลีบดอกเรียวยาวมีรูปแบบแหลมหรือโค้งมนคล้ายกลีบเบญจมาศเนื่องจากนัยสำคัญของดอกเบญจมาศกล่าวว่า เป็นดอกไม้ที่แสดงนัยสำคัญถึงความเจริญรุ่งเรือง การมีอำนาจและความสง่างาม

ภาพที่ 4 เจ้าของร้านเสริมสวยชนิด ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านทรงผมชักอิมโบยสาธิตการประดับศีรษะด้วยฮัวกวน
ที่มา: ผู้เขียน (2558, 23 เมษายน).

1.2.5 ด้านหน้ามวยหอยโข่งประดับผีเสื้อ 1 ตัว (ฮูเตียบ) ซึ่งกล่าวถึงนัยสำคัญของชีวิตในการแต่งงานที่มีความรักยั่งยืนดั่งดอกไม้และผีเสื้อที่เป็นของคู่กัน รวมทั้งผีเสื้อเป็นสัตว์ที่สามารถถ่ายทอดพันธุกรรมด้วยการคืบกินเกสรดอกไม้จากดอกหนึ่งไปยังดอกหนึ่ง จึงเป็นการเปรียบเปรยให้มีการสืบทายาทโดยไม่สิ้นสุด

1.2.6 เหนือมวยหอยโข่งประดับหงส์ฟ้าลำตัวสีขาว 1 ตัว (เฟิง) เนื่องจากคนจีนเชื่อว่าหงส์เป็นใหญ่ในหมู่สัตว์ปีกและจะปรากฏตัวในแผ่นดินที่มีความสันติสุข มีน้ำเสียงร้องกังวานเหมือนเสียงขลุ่ย มีความไพเราะอ่อนหวาน จึงเป็นการบอกกล่าวถึงนัยสำคัญให้เจ้าสาวทราบว่า เมื่อแต่งงานออกเรือนไปอยู่บ้านสามีจะต้องมีปิยวาจาที่อ่อนหวาน ปกครองครอบครัวด้วยความร่มเย็น

2. สมัยปัจจุบัน

2.1 ฮัวกวนไข่มุกหรือฮัวกวนลูกบิด ปัจจุบันนิยมใช้ลูกบิดไข่มุกชนิดข้อมสีกัลกัร็อยเป็นช่องตาข่ายมีรูปแบบเป็นทรงข้าวหลามตัดประดับตกแต่งด้วยคริสตัลสีทอง สีขาวใส หรือสีแดงผสมสีทอง หากมีต้นทุนสูงก็จะนิยมใช้ไข่มุกเลี้ยงหรือไข่มุกเทียมมาพัฒนารูปแบบให้ฮัวกวนมีความคล้ายคลึงกับแบบโบราณมากที่สุด และนิยมประดับตกแต่งด้วยดอกไม้เก๋ไก๋ชนิดช่อไม้เลื้อยทางด้านซ้ายของมงกุฏ รวมทั้งประดับปีกผมทองคำจำนวน 5 – 7 ชั้น

2.2 ฮัวกวนประดับดอกไม้เก๋ไก๋ ในยุคสมัยปัจจุบันสภาพทางธุรกิจร้านเสริมความงาม หรือร้านให้เช่าชุดแต่งงาน เจ้าสาวบาบามีเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการแข่งขันทางด้านของเวลาและรายได้ที่เกิดขึ้นกับการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย การแต่งหน้า การแต่งผมเจ้าสาวบาบาค่อนข้างมีความยุ่งยากและสลับซับซ้อน ตลอดจนสตรีในยุคสมัยปัจจุบันปรารถนาในความสะดวกสบาย จึงเกิดการพัฒนารูปแบบของฮัวกวนสำหรับเจ้าสาวให้เกิดความสะดวกมากยิ่งขึ้น โดยการประกอบช่อดอกไม้เก๋ไก๋ (ดอกไม้ไหว) เข้าไว้ด้วยกันกับฐานของฮัวกวนเป็นชั้นเดียวกันสำเร็จรูป มีการประดับตกแต่งด้วยคริสตัล พลอยสี

เพชรรูปแบบต่าง ๆ อย่างสวยงามและแปลกตา ซึ่งรูปแบบของฮั่วก้วนในสมัยปัจจุบันมีการพัฒนาในรูปแบบที่แปลกใหม่เพื่อเป็นที่สร้างความน่าสนใจกับกลุ่มผู้บริโภค ตลอดจนเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลงานศิลปหัตถกรรม โดยการพัฒนา รูปแบบของฮั่วก้วนในยุคสมัยปัจจุบัน ปรากฏพบวิธีการสร้างสรรค์ที่มีความสะดวกต่อการใช้สอยของสตรีในกลุ่มชาติพันธุ์ บาบ่าเมื่อเข้าสู่พิธีวิวาห์แบบสำเร็จรูป และพัฒนารูปแบบขึ้นเป็นของที่ระลึกในโอกาสสำคัญเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน

2.2.1 ขนาดของโครงฐานมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5.2-5.5 นิ้ว แต่ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับช่วงผมหงอกด้านข้างทั้งสองข้างซึ่งเรียกว่า “อีเปง” แต่สำหรับการประดิษฐ์เป็นของที่ระลึกจะขึ้นอยู่กับความคิดสร้างสรรค์และงบประมาณ ต้นทุน

2.2.2 ตัวฐานประดิษฐ์ขึ้นจากลวดตาข่ายเย็บทับด้วยผ้าเนื้อหนาและประดับตกแต่งด้วยแถบดินสีทอง การประดิษฐ์โครงฐานของฮั่วก้วนในสมัยปัจจุบันมี 4 ขั้นตอน คือ

- 1) ฐานล่าง (ไข่มุกสีขาว)
- 2) ฐานรอง (ลูกปัดสีทอง)
- 3) ฐานกลาง (ลูกปัดดอกพิกุล)
- 4) ฐานบน (ลูกปัดคริสตัลสีทองหรือสีขาว)

2.2.3 เย็บตรึงช่อดอกไม้ให้ติดกับตัวโครงฐานอย่างสำเร็จรูป โดยมีรูปแบบการวางช่อดอกไม้สลับกัน ซึ่งวางไว้โดยให้กลีบดอกอยู่เสมอกับระดับของโครงฐานพอดีจำนวน 6 ดอก และวางช่อดอกให้สูงกว่าโดยชูช่อดอกขึ้นในแนวตรง จำนวน 6 ดอก

ภาพที่ 3 วิธีการประกอบกลีบดอกแต่งก๊อเข้ากับโครงฐาน

ที่มา: วิกรม กรุงแก้ว, 2560, หน้า 88

2.2.4 การประดับตกแต่งโครงฐานขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและแนวคิดของผู้สร้างสรรค์

ภาพที่ 4 ฮัวก้วนสำหรับเจ้าสาวในการเข้าสู่พิธีวิวาห์ในปัจจุบัน

ที่มา: ผู้เขียน (2561, 30 เมษายน)

เครื่องประดับศีรษะของสตรีบาบ๋าโดยทั่วไปขึ้นอยู่กับโอกาสในการสวมใส่ นิยมแยกออกเป็นสองส่วน ซึ่งเป็นช่วงฐานด้านล่างเรียกว่า “ฮัวก้วน” และตัวดอกไม้ที่ประดิษฐ์จากดินเงินดินทองเรียกว่า “ดอกเง็กกือ” โดยเรียกรวมกันว่ามงกุฎดอกไม้ไหว ทั้งนี้ลักษณะของการประดับศีรษะของสตรีบาบ๋าสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ กล่าวคือลักษณะการประดับศีรษะเมื่ออยู่ประจำบ้านหรือดำรงชีวิตประจำวัน อีกลักษณะหนึ่งจะประดับเมื่อโอกาสพิเศษโดยเฉพาะ

เมื่อวันเวลาผ่านไปนับหลายร้อยปี วัฒนธรรมประเพณีของสตรีบาบ๋าที่จะต้องประดิษฐ์ฮัวก้วนเป็นเครื่องประดับศีรษะของตนเองในพิธีแต่งงานเกิดการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย เนื่องจากสตรียุคสมัยปัจจุบันมีการศึกษาที่สูงขึ้นส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าและความเชี่ยวชาญในหน้าที่การงาน รวมทั้งระบบเศรษฐกิจในสังคมปัจจุบันมีการแข่งขันกันมากขึ้น จึงทำให้ผู้หญิงต้องออกไปปฏิบัติหน้าที่นอกบ้านเพื่อหาเลี้ยงชีพครอบครัว ส่งผลให้วัฒนธรรมดั้งเดิมจึงเลือนหายไปตามกาลเวลา อย่างไรก็ตามความงดงามของเครื่องประดับศีรษะสตรีบาบ๋าในวันเข้าพิธีวิวาห์ยังคงเป็นเครื่องประดับชิ้นสำคัญที่บ่งบอกถึงคามมีระเบียบในฐานะของความเป็นสตรีโดยผ่านงานฝีมืออันประณีต อีกทั้งสิ่งที่ประดิษฐ์ขึ้นนั้นน่าจะสื่อความหมายแห่งความสง่างามราวกับหงส์เมื่อประดับอยู่บนศีรษะของเจ้าสาว ซึ่งสันนิษฐานได้ว่าฮัวก้วนมีนัยสำคัญที่แฝงไว้ด้วยการพัฒนาบุคลิกภาพในขณะที่สวมใส่ไว้บนศีรษะทำให้มีใบหน้าเจิด เปิดปลายคาง หลังตรง คอตั้งราวกับสตรีผู้สูงศักดิ์

สมัยปัจจุบันระบบการสังคมและวัฒนธรรมมีวิวัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่สิ่งสาธารณูปโภคต่าง ๆ เอื้ออำนวยต่อการใช้สอยได้คล่องตัว วัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการประดิษฐ์เครื่องประดับศีรษะของเจ้าสาวยอนหยาก่อนข้างหาได้ง่ายตามแหล่งจำหน่ายโดยทั่วไปไม่เหมือนในสมัยอดีต ทั้งนี้การประดิษฐ์ฮัวก้วนในรูปแบบที่สำเร็จรูปเกิดจากการพัฒนาความรู้และความสามารถของผู้ศึกษาพร้อมทั้งใช้ระยะเวลาในการทดลองปรับเปลี่ยนผลงาน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสวยงาม แต่อย่างไรก็ตามองค์ความรู้อันเกิดจากการศึกษาเทคนิคและการประดิษฐ์เครื่องประดับศีรษะของสตรีบาบ๋าส่งผลนำไปถ่ายทอดสู่เยาวชนในการจัดฝึกอบรม แต่ทั้งนี้ผู้ศึกษาก็มิได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบฮัวก้วนจนเกินควรแต่ยังคงไว้ซึ่งรูปลักษณ์ภายนอกให้คล้ายคลึงกับวัฒนธรรมโบราณและนำมาประยุกต์ใช้สำหรับเจ้าสาวในพิธีแต่งงานเพื่อสะดวกต่อการสวมใส่ และพัฒนารูปแบบเป็นของที่ระลึกเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 5 การพัฒนารูปแบบฮัวกวนในรูปแบบของที่ระลึก

ที่มา: ผู้เขียน (2561, 9 พฤษภาคม)

สรุปผล

วัฒนธรรมระหว่างสองแผ่นดินและสองเชื้อชาติที่เกิดการผสมผสาน โดยมีธุรกิจทางการค้า และความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจเป็นสื่อกลาง รวมทั้งความมานะอุตสาหะของการเดินทางผ่านน่านน้ำอันกว้างใหญ่ไพศาลเป็นตัวเชื่อมระหว่างสองแผ่นดินชาวจีนโพ้นทะเล และชาวพื้นเมืองภูเก็ตเข้าไว้ด้วยกัน เมื่อการเวลาผ่านความสัมพันธ์ระหว่างพ่อค้าชาวจีนและสตรีพื้นถิ่นจึงเกิดเป็นตัวแทนแห่งความรักในกลุ่มชาติพันธุ์ และมีทายาทที่เป็นลูกผสมสองสายเลือด เมื่อมีลูกผู้ชายเรียกแทนตัวว่า “บาบา” (Baba) เมื่อมีลูกสาวเรียกจะแทนตัวว่า “ยอนยา” (Nyonya) เมื่อสภาพของสังคม และวัฒนธรรมประเพณีเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ส่งผลให้ประเทศชาติและระบบของความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ตลอดจนจารีตประเพณีและธรรมเนียมต่าง ๆ ก็เกิดการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมเช่นเดียวกัน

ทั้งนี้วัฒนธรรมในด้านของกลุ่มชาติพันธุ์บาบาโดยเฉพาะการสร้างเสริมมรดกภูมิปัญญาที่เจ้าสาวจะต้องประดิษฐ์ขึ้นเพื่อประดับศีรษะของตนในวันเข้าพิธีวิวาห์ตามแบบอย่างโบราณประเพณีห่างหายไปตามสภาพของการดำรงชีวิตสตรีในยุคสมัยปัจจุบัน โดยเฉพาะวิถีความเร่งรีบต่อการประกอบอาชีพ ความสะดวกสบายและมีการแข่งขันทางด้านหน้าที่การงาน รวมทั้งสตรีในสมัยปัจจุบันมีการศึกษาที่สูงขึ้น แต่อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวบาบาก็มิได้จืดจางลง แต่อาจจะมีการปรับเปลี่ยนไปบ้างเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับยุคสมัยใหม่หรืออาจจะลดน้อยลงตามสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตของผู้คนปัจจุบัน นอกจากนี้วัฒนธรรมทางด้านการแต่งกายของสตรีบาบาที่ปรากฏในผลการศึกษานี้ ยังสามารถเป็นแรงผลักดันในการยกระดับคุณภาพของเครื่องประดับศีรษะเจ้าสาว (ฮัวกวน) ให้กลายเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าและสร้างมูลค่าให้กับทรัพย์สินทางปัญญาได้เป็นอย่างดี สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ขาดไปเสียมิได้คือการได้รับความร่วมมือร่วมใจจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนในการร่วมสืบสานและสนับสนุนระบบทุนในการจัดกิจกรรมโครงการการประดิษฐ์ฮัวกวนในรูปแบบของที่ระลึกเพื่อสร้างรายได้ให้กับเยาวชนในท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ตให้กลายเป็นผลงานหัตถศิลป์ที่ทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมในชาติพันธุ์บาบาดำรงอยู่คู่กับสังคมชาวภูเก็ต และประเทศชาติสืบไป

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่องฮั่วก้วน หรือมงกุฎดอกไม้ไหวซึ่งเป็นเครื่องประดับศีรษะชั้นสำคัญของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนในกลุ่มชาติพันธุ์บาป้าสำเร็จลุล่วงอย่างสมบูรณ์ด้วยการให้คำปรึกษาจากผู้มีพระคุณหลายฝ่าย ประกอบด้วย

ขอขอบพระคุณคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ในการสนับสนุนให้ผู้ศึกษาได้เป็นแกนนำหลักในการดำเนินงาน และจัดกิจกรรมโครงการการประดิษฐ์ฮั่วก้วนประดับดอกเก้งก๊อเพื่อสร้างมูลค่าให้กับท้องถิ่นและบริการสังคมมาเป็นระยะเวลา 5 ปี ตลอดจนให้การสนับสนุนในการเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์บาป้า

ขอบคุณเป็นพิเศษสำหรับ ผู้ให้การสัมภาษณ์และการถ่ายทอดข้อมูลทั้งในภาคทฤษฎี ตลอดจนผู้ให้การอนุญาตในการบันทึกภาพ การบอกเล่า และการแนะนำ จวบจนผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในถ่ายทอดภูมิปัญญา เทคนิค และวิธีการประดิษฐ์ฮั่วก้วนหรือมงกุฎดอกไม้ไหวตามแบบอย่างที่ถูกต้อง ซึ่งสามารถทำให้ผู้ศึกษานำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาผลงานและถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชนและผู้สนใจได้ศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

อนึ่ง คุณค่าและความดีงามอันเกิดจากการเขียนบทความวิชาการฉบับนี้ ผู้ศึกษาขอขอบคุณความดีเหล่านี้ให้แก่บรรพชนชาติพันธุ์บาป้าทุกท่านที่สั่งสมภูมิปัญญา และถ่ายทอดประสบการณ์จากอดีตจนถึงผู้ถึงศึกษาในยุคสมัยปัจจุบัน ตลอดจนการสละกำลังกายและกำลังใจในการปลูกฝังและผลิตบุคลากรทางด้านศิลปวัฒนธรรมให้เป็นผู้ผดุงรักษา สืบสาน และพัฒนาทั้งในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติตามหลักของวิชาการ โดยเป็นที่ยอมรับในท้องถิ่น สังคม และดำรงไว้อยู่คู่กับประเทศชาติสืบไป

เอกสารอ้างอิง

- ชนัด หวังเกียรติ. (2558, 23 เมษายน). ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านทรงผมชกอิโบย. บ้านเลขที่ 16 ถนนกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต. สัมภาษณ์.
- จรินทร์ นีรนาวโรดม. (2558, 10 พฤษภาคม). ผู้ได้รับการถ่ายทอดจากคำบอกเล่าของโป๊สวเอก ล้มสกุล บ้านเลขที่ 76 หมู่ 1 ตำบลบางม่วง อำเภอดะกั่วป่า จังหวัดพังงา. สัมภาษณ์.
- งามพิศ สัตย์สงวน (2544). *หลังมานุษยวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: รามการพิมพ์.
- ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์. (2555). *เมืองนครศรีธรรมราช มหานคร สิ้นสุดตามพรลิงค์ ตั้งต้นชนชาวเลียม*. กรุงเทพฯ: ดวงกลมพับลิชชิง.
- ฤดี ภูมิภูถาวร. (2553). *วิวาห์บาป้าภูเก็ต*. กรุงเทพฯ: เวลด์ออฟเซ็ท พรินติ้ง.
- วิกรม กรุงแก้ว. (2560). *พัสดารกรรมย้อนหยก*. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พรินติ้ง เฮ้าท์.
- ศิริรัตน์ แอดสกุล. (2555). *ความรู้เบื้องต้นทางสังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุดารา สุจฉายา (บรรณาธิการ). (2543). *นักเดินทางเพื่อความเข้าใจในแผ่นดิน: ภูเก็ต*. กรุงเทพฯ: สารคดี.
- สุภากร จันทวานิช และคณะ. (2534). *ชาวจีนแต่จิ๋วในประเทศไทยและในภูมิภาคอื่นเดิมที่เจาซันสมัยที่ 1 ทำเรือจากหลิน (2310-2393)*. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.